

Vuijsje spreekt waar anderen zwijgen

Is de Arubaanse samenleving klaar voor een satirische kijk op het hedendaagse Nederland van 'Alleen maar nette mensen'? Terwijl de hoogste klassen van Colegio Arubano zich over hun examens bogen, gaf journalist en schrijver Robert Vuijsje lezingen aan 4-havo en 5-vwo. De pikante trailer van zijn verfilmde literaire debuut had in elk geval de aandacht van de Arubaanse leerlingen.

Tekst en foto's Christel Cosijn en Richelle van den Dungen Gronovius

Alleen maar nette mensen, het literaire debuut van Robert Vuijsje (Amsterdam 1970), deed in 2008 heel wat stof opwaaien. Niet alleen Nederlands stof. Ook in Suriname en op de

Antillen, waar nauwelijks sprake is van een leescultuur, maakten zowel zijn boek als de gelijknamige verfilming veel tongen los. Bij jong en oud. Vuijsje ontving voor zijn debuut De Gouden Uil en De Inkraat.

Maar wie is Robert Vuijsje eigenlijk? Dat vroegen de leerlingen van 4-havo en 5-vwo zich op 15 mei ook af. Voordat ze die ochtend met honderden tegelijk in de bussen stapten en op weg gingen naar de lezing in het Crystal Theater, had slechts een handje vol *Alleen maar nette mensen* gelezen. En een dito handje had de film gezien die maanden eerder op Aruba in de bioscoop draaide. Geneviève Lieuw, vertegenwoordiger van Nederland op Aruba, organiseerde het bezoek en optreden van de auteur. Vuijsje was uitgenodigd op de Universiteit van Aruba om deel te nemen aan de paneldiscussie *Onder de huid*, over identiteit in de literatuur. Maar ondanks zijn onbekendheid onder de scholieren, was er oprechte belangstelling voor die grote man met zijn verlegen lach.

Docente Lixanne Gemert met Robert Vuijsje.

Ter introductie vertelde Vuijsje over zijn tijd toen hij als klein-joodse jongen opgroeide in het rijke Amsterdam-Zuid en vaak voor Marokkaan werd aangezien. En Marokkanen, zo ver-

klaarde Vuijsje, hadden toentertijd in de Nederlandse samenleving geen goede reputatie, net zoals sommige niet-Arubaan hier. Dus mensen schoven van hem weg of haalden hun neus voor hem op. En oudere dames hielden zelfs hun tasjes plotseling wat steviger vast, hoewel het nooit in hem op kwam te ervan te beroven. Conclusie: De Marokkaan had in die tijd geen prettige indruk gemaakt op de Nederlander. Een generalisatie ten voeten uit want er bestaat geen 'de Marokkaan' net zo min als er 'de Arubaan' of 'de Nederlander' bestaat. Vuijsje besloot in zijn verhaal al die clichématige vooroordelen van zijn medelanders nog eens een tikkeling aan te tikken. Na deze cruciale uitleg las hij het eerste hoofdstuk voor. Allerlei typeringen en clichés die diverse nationaliteiten over elkaar hebben kunnen voorbij. *„Maar in Oud-Zuid praat men niet zo: We zitten in het beste gedeelte, dat uitkomt op de Cornelis Schuytstraat. 'Alleen maar nette mensen', aldus mijn moeder. In Oud-Zuid is alleen maar nette mensen codalet. Iedereen weet wat je bedoelt: geen mensen die ze allochtonen noemen en vooral geen Marokkanen.”*

De satirische toon van *Alleen maar nette mensen* is hiermee gezet. Tijdens het voorlezen werden er veel gelachen teken van herkenning, want geen mens is zonder vooroordelen, maar ze al te hardop uitspreken, laat staan opschrijven, is in de Antilliaanse cultuur op zijn zachtst gezegd een taboe.

Vuijsje legt uit dat de 'oude li-

teratuur' zoals we deze kennen van bijvoorbeeld Louis Couperus, tegen het licht van die tijd, ook verhalen vertelde die eigenlijk taboe waren. Maar met het verstrijken van de tijd veranderden normen en waarden. Dus de Nederlandse bevolking mag dan oorspronkelijk blank zijn geweest, het hedendaagse Nederland bestaat volgens Vuijsje voor de helft uit niet-blanken. Hij wil dat over 100 jaar zijn boek ook een licht laat schijnen over een onbespreekbaar deel van de huidige Nederlandse samenleving. Hiervoor koos hij voor een haast onmogelijk plot: een joodse jongen uit het rijke Amsterdam-Zuid die op een dag naar niets anders meer kan kijken dan naar de ronde grote bilzen van zwarte vrouwen. Die joodse jongen uit het beschermde milieu gaat daarom op zoek naar een intellectuele zwarte vrouw in een buurt met een tegenovergestelde reputatie. Maar bij de zwarte vrouwen in zijn verhaal gaat 'sexy' en 'intellectueel' beslist niet hand in hand.

Van het andere doel van zijn boek kon hij het publiek niet zo makkelijk overtuigen: 'Er zijn geen boeken waar zwarte vrouwen een hoofdrol in krijgen, dus schrijft hij er zelf een'. Veel te vaak naar Vuijsjes zijn spelen blanke vrouwen de hoofdrol in de hedendaagse literatuur. Met een grote glimlach bevestigd hij na het gerucht dat hij in het 'echte' leven inderdaad zelf een relatie heeft met een zwarte Surinaamse vrouw.

Toen was het tijd voor de tra-

ger. Jongeren gingen rechtop zitten, stootten elkaar aan met veel betekende blikken van herkenning. En zo maalde de pikante filmtrailer in één klap alle details duidelijk dat het komisch wordt.

„Mijn moeder onderzocht het eten. „Hoe het eet gerecht?“, vroeg ze. „Rijst“, zei Janine, „met kip en groente.“ „Maar hoe het kip?“, vroeg mijn moeder. „Rijst. Met kip en groente“, zei Janine. „Wie gaat waar zitten?“, vroeg mijn moeder aan mijn vader. „David naast Rowanda en ik naast jou? Niemand luisterde. Ze vroeg, nu rechtstreeks aan mij: „Wie gaat waar zitten?“, vroeg mijn moeder. „Het zal wel pittig zijn. Ik denk dat we wit moeten drinken.“

Mijn vader keek even naar de ingepakte fles Piper Heidsieck, die in de keuken op de grond stond. Ik schonk twee glazen Fanta voor ze in. Bij het eten werd het stil. Ik had nog niet eerder gehoord dat het stil was bij Rowanda thuis. De Xbox 360 was uit, de tv stond aan zonder geluid. Een datingshow op MTV. 'Is dat een Surinaamse gewoonte?', vroeg mijn moeder. 'Om te eten bij de tv?' 'Je moet toch eten', zei Rowanda. 'Dus dat.' 'Ze eindigde vaak een zin door te zeggen: 'Dus dat.' Toen ik er niet na te denken: 'Omdat de schrijver over dingen durft te praten, waar je normaal over zwijgt.' Een leerling uitte haar verontwaardiging. 'Maar dat meisje in de Bijlmer dat zich in ruil voor een telefoonkaart laat nemen in een garagebox; nota bene in zijn zijn van haar peuter, dat kan

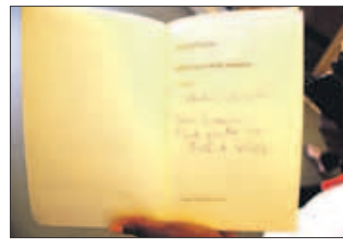

Lezing in Crystal Theater door Robert Vuijsje.

toch niet.' Een van haar klasgenoten vond juist dat niemand commentaar hoefde te hebben, ook niet op de scène van de garagebox, omdat iedereen het recht heeft op vrijheid van meningsuiting, zo ook de filmmakers. Maar daar liet de spreker zich niet door afschepen. „Ik ben niet blij dat zwarte meisjes op deze wijze worden neergezet. Ik ben bezorgd dat wanneer ik straks naar Nederland ga om te studeren, ik ook zo zal worden behandeld.“ „Daar“, merkte iemand anders op, „is meer voor nodig, want dit soort praktijken komt in elke samenleving voor, dus een discussie hierover heeft weinig zin.“ Iemand vroeg zich hardop af waarom er in Nederland toch zo'n ophef wordt gemaakt over een type film waarvan er in Amerika minstens elke maand een uitkomt. „Nederland is

bang om racistisch over te komen“, antwoordde een economisch ingestelde leerling, „maar dat is niet zo slim, want als de 'blanke personages' de filmwereld blijven beheersen, trekken bioscopieën maar de helft van het aantal potentiële bezoekers.“

De klas was verder zeer benieuwd wat hun docent Individu & Samenleving (I&S) van de film zou vinden. Blijkbaar biedt *Alleen maar nette mensen* ook nog ruime gesprekstof in afwezigheid van de schrijver. Maar die heeft zijn doel bereikt. Hij liet weten erg blij te zijn met de grote belangstelling voor zijn boek. „Ik vond het zoals altijd ontroepend om naar de andere kant van de wereld te komen en zoveel mensen te spreken die zijn geraakt door iets wat ik heb geschreven“, aldus Robert Vuijsje.

Met een handtekening van Robert Vuijsje.

Nabespreking in de klas.